

Möt vårens fågelanstormning i fält, det ska jag göra! Så ser ni en blå Volvo Combi komma dammande på Haga-

bergsvägen så är det bara att dra åt er stativbenen.

Information om Ottenby Fågelstation

Ottenby fågelstation ligger ju alla fågelvänner varmt om hjärtat. Under de senaste åren har där skett stora förändringar. Naturrum har byggts och likaså en restaurang. Detta har kostat en hel del pengar och ekonomin har inte gått ihop trots att en parkeringsavgift har införts för att stötta dessa verksamheter. Nedan redovisas det aktuella läget.

Fasta personalen

Den största förändringen är att fr o m 1 februari är Jan Pettersson lämnar från sin tjänst som stationschef. Han har ju arbetat 20 år på stationen och det är tack vare Janne som stationen utvecklats på det sätt som skett. Janne har inte minst drivit ombyggnaden av stationen och uppkomsten av det nya Naturum med restaurangen. Övriga i den fasta personalen har slutat eller är uppsagda. Mari-
ne arbetar under uppsägningstiden (nu i vår) med att dataägga förra årets ringmärkning; Inger sa upp sig själv strax före pensioneringen och slutade i december. Dessutom avled ju Britt-Marie Pettersson i höstas efter en tids sjukdom.

Framtiden

Den kommersiella verksamheten kommer att drivas vidare i OFABs regi, med Gösta Friberg, Annika Lundkvist och Eva Andersson som ansvariga. En förändring på fågelstationsidan kommer att bli att Ottenbykommittén kommer att bli en mer arbetande kommitté och

Storspov

Mats Andersson

Storspoven är den största av våra häckande vadare (den kan väga upp till 1 kg). Det är en slank, högrest och elegant fågel med en mycket lång böjd näbb. Tack vare storleken och inte minst de vackra drillande flöjttonerna så är storspoven en välbekant fågel. Tillsammans med lärkan, svalan och sädesörten är storspoven efterlängtat och annonserar att våren är kommen. Få läten hör så väl samman med kyliga vårvällar i fuktiga ängsmarker som storspovens skönt melankoliska spel.

Den har också fått många lokala och dialektala namn. I Västmanland har den kallats "vindspole" och andra provinsialla namn är "långnäbba", "tullare" och "kovipa". Själva ordet spov anses härstamma från fornsvenskans "spoe" som betyder "fågeln som spionerar, är misstänksam, skygg". Att vara försiktig och misstänksam är typiskt för storspoven. Han tvekar heller inte att för full hals varna och skvallra om varje tänkbar fridstörare.

Det finns dock anledning för spoven att vara på sin vakt, då jägare förr inte tvekad att skjuta honom. Följande har hämtats ur Sven Nilssons "Skandinavisk Fauna" från 1858;
"Som de äro ytterst skygga, är det svårt att komma den inom håll. Om hösten, då de i flock ströfva kring nära stränderna, söker man närma sig bakom någon sten, jordvall e. d. Man kan då ibland skjuta flera i ett skott. Då de har ungar, kan skytten lätt komma inom håll om han doljer sig och låter en

hund, helst av röd färg, visa sig för dem och derefter återvända till det ställe, der skytten sitter dold. De förfölja hunden, slå ned i bägar öfver honom och komma ofta derunder tät in till jägaren. Detta skytte, likasom allt under forplantningstiden, är dock i allmänhet skadligt och bör icke, utan särskilda omständigheter, utöfas. Sven Nilsson skriver vidare under rubriken, Nyttia: "Köttet, isynnerhet af de unga, är ganska godt"

Storspoven försvarar i alla fall sina revir med styrka och envishet och är snar att gå till attack mot olika faror. Den drar sig heller inte för att anfalla rovfåglar och diverse fridstörare som t. ex. rävar. Detta beteende medför att andra häckande fåglar kan få skydd för bon och ungar, liknande det som skratmaskolonier utövar. Storspoven är även känd för att vara långlivad och den äldsta kända ringmärkta fågeln var nästan 32 år.

Hos storspoven är det hannen som tar hand om ungarna efter det att de lämnat boet. Honan försvinner snabbt ur landet och redan i juni kan man höra de tydliga sträckande honorna. Ett av de första tecknen på en annalkande höst! Detta innebär samtidigt att storspovens höststräck är utspritt från början av juni till septem-
ber.

Storspoven i fält

Under flytningstider uppträder även småspoven hos oss. Vissa svårigheter kan därmed uppstå att bestämma främst tysta flygande spovar. Även om storspovens långa näbb är typisk så varierar näbb-

längden mycket. Gamla honor har den längsta näbben. De unga fåglarna har avsevärt kortare näbbar och unga hanar kan ha omkring 50% av långnäbbade honors. Samtliga storspövar är ljusa på undernäbbens innerdel, till skillnad mot småspovens helt mörka och kortare näbb. Storspovens öga uppfattas vidare som en isolerad svart fläck. Detta är inte fallet hos småspoven, beroende på det mörka ögonstrecket.

I flykten ger storspoven ett ljus intryck och undersidan kan nästan vara helt vit. Ovansidan är kontrastrik med ljus inervinge och mörka vingspetsar. En djup och vit ryggkil ser man tydligt på flygande fåglar.

Småspoven däremot är i sin helhet mycket mörkare och kontrastlösare i flykten. Flykten är dessutom snabbare än storspovens. Stående uppvisar småspoven den tydliga huvudteckningen med mörka hjässidor i kontrast mot det ljusa hjässstrecket. Notera även den helt mörka och djupare böjda näbben. Flyktlätet hos storspoven är ett mjukt tvåstavigt *tyyi* eller *klooiit*, till skillnad från småspovens häftigt drillande *hy-hy-hy-hy*. Dessa läten är bra karaktärer som skiljer de båda arterna åt.

Utbredning

Den ras av storspövar som häckar i Sverige finns från Brittiska öarna i väster till Uralbergen i öster. I Sveriges inland häckar den med varierande antal upp till Härjedalen. Utefter kusten har den tätastammar längs Bottniska viken. Den antas i vissa länder ha minskat i antal sedan slutet av 1950-talet. De troligen viktigaste häckningsområdena i Europa är Brittiska öarna (40 000-70 000 par), Finland (40 000-60 000 par) och Sveri-

ge med cirka 25 000 par. I Mellaneuropa finns endast omkring 7000-9000 par.

I Sverige minskade den i södra och mellersta landets kulturmarker mycket kraftigt fram till början av 1980-talet. Därefter har det troligen skett en mindre återhämtning. Ökningen kan ha sin orsak i att jakten på storspövar har minskat i främst Danmark. Fram till början av 1980-talet sköts cirka 25 000 storspövar per år och främst unga fåglar.

I början av 1980-talet uppskattades det häcka 150 par i Västmanland och i Närke cirka 125 par. Detta motsvarar cirka 0,10 - 0,15 par/km² kulturmark. Detta kan jämföras med att det i Västerbotten och Norrbotten rapporteras om tätheter på 4 - 5 par/km² kulturmark. Ungefär 60-70% av de svenska häckande storspövarna finns också i Norrland. De flesta svenska storspövarna flyttar och övervintrar på Brittiska öarna.

Miljö

De flesta av sveriges storspövar häckar på kulturmarker (cirka 60-70%) och resten på myrar. Den föredrar att häcka i närheten av vatten och på områden med stort inslag av gräsmarker. Födan hämtas nästan uteslutande från djurriket och består mest av insekter som t. ex skalbaggar, rätvingar och harkranklarver. Dessutom äter den troligen mycket dagmask och även groddjur.

Storspovens ursprungliga miljö var troligen hedar och sankar, tuviga ångar. Detta anger även Sven Nilsson i ovannämnda bok från 1858. Det som påverkat storspoven mycket negativt under senare år är utdikning och uppodling av traditionella ångsmarker. På ett hundra år har arealen naturlig gräsmark minskat från

cirka 2 miljoner hektar till dagens cirka 216 000 hektar.

Storspoven har nuförtiden dålig häckningsframgång och antalet flygga ungar är inte mer än 0,25 st per par och år på jordbruksmark i Svealand. Den lyckas bättre på myrmarker där några studerade par fick 1,4 flygg unger per år.

Storspoven i Lindesbergs kommun

De första storspövarna återkommer till Bergslagen som regel andra veckan i april och i månadsskiftet april - maj brukar flockar av norrländska spövar rasta hos oss. Våren 1985 sågs ovanligt många och stora ansamlingar av storspövar, t.ex 150 ex på Stora Lindesjöns is den 20 april, 100 ex vid Hägernäs samma dag och cirka 100 ex på Gillbergsgärdet 21.4 - 7.5. Från åren därefter kan nämnas cirka 100 ex vid Öskevik 23 april 1988, 90 ex på Råsvälens is 26 april 1986. Under perioden 1989 - 1994 finns inga uppgifter om större flockar. Därefter sågs 58 ex sträcka förbi Storåbadet 17 april 1995 och vid samma lokal rastade 112 ex den 26 april 1996.

Albäcksån/Råsvälen
Björkasjön
Bråtmossen
Dammsjön/Björkhyttan
Dammsjön/Stråssa
fd Bodasjön
fd Inmansjön
Gammelbo
Grönbosjön
Hultasjön
Hägernäs
Hökasjön
Kyrkgårderna/Fellingsbro
Lia/Väringen
Löaborn/Norrnsjön

Häckningslokalerna

Vad beträffar häckningslokaler finns det sedan början på 1980-talet sammanlagt 42 kända lokaler (se tabell nedan). Utbredningen i kommunen har varit att flest par finns i den norra delen (ca 75 % av lokalerna från Lindesberg och norrut) och särskilt i stråket från Lindesberg upp till och med Storådalen (15 lokaler).

Häckningslokalerna utgörs av olika typer av kulturmarker. Naturliga betesmarker och fuktiga gräsängar är vanliga häckningslokaler. Genomgående är närheten och tillgången till vatten i form av en sjö eller å. Sammanlagt 35 lokaler omfattas av våtäng-betesmark-sjö. Inga kända häckningar har skett på torra åkermarker. Några myrhäckningar finns även (totalt 7 st).

Vid några lokaler har fler än ett par häckat t. ex vid Morskogasjön 3 par, Sörängarna 3 par, Albäcksån/Råsvälen 2 par, Östra Löa 2 par, Nederby 2 par.

Tabell. Kända häckningslokaler i Lindesbergs kommun 1980-1998.

Morskogasjön
Nederby
Näset/St Lindesjön
Orramossen/norr Aspa
Paskalampen/Kloten
Resta
Rynninge
Römossen/Fänsäter
Sjömosjön
Snuggan/bäcken
St Aspasjön
Stackerud
Stripa sligdammar
Sällingsjön
Sörängarna

Tempelbacken/Lilla Lindessjön
 Torphyttan
 Unnasjön
 Urvädersmossen
 V Bohr
 Vasselhyttan/Kilen

Vasselhyttan/Norr hpl
 Vibyvikten/Frövi
 Västvalla
 Åboda/Storåbadet
 Östanbo/väster Spannarboda
 Östra Löa

UPPROP!

**Storspoven är utsedd till riksinventeringsart 1999.
 Rapportera alla häckningar eller misstänkta häckningar!**

Lämplig tidpunkt är 5-20 maj då paren spelflyger i reviren.

**Varje lokal besöks minst två gånger,
 lämpligen morgon eller kväll.**

Fjällgässen vid Sjömosjön

Sven-Olof Eriksson

Hela påskhelgen bjöd på fnt väder och på fina skådarupplevelser. Nästan hela släkten hade följt med till Sjömo för att njuta av det fina vädret och den medtagna matsäcken. Johan (mågen) spanade i tuben och frågade mig vad han såg i ett det skimrande värmedailler som uppstått av ihärdigt solsken. Jag tittade till i tuben och till min förvåning fick jag in två misstänkta fjällgäss. Fick tag i tuben och sprang fram till åkanten, klafsande i leran, tittade åter i tuben och fick efter en tids spanande in hela sex omärkta fjäll-

gäss i kikaren. En härlig känsla! Efter att ha lugnat ner mig lite återgick jag till de övriga och då hade Hans Hempel och Hans Wilhemsson från Arboga slutet sig de övriga och berättade då att de hade haft fjällgässen under uppsikt sedan klockan 08.00 på morgonen och nu var klockan ca 11.30. Härligt väder och fina gäss vad mer kan begära!
 Det var fjärde fyndet av fjällgäss i kommunen.

Januariinventeringen i Lindesbergs kommun 1999

Jan-Erik Malmstigen

Årets upplaga, den 15:e i ordningen, lockade totalt 34 medlemmar vilket är glädjande och i nivå med de bästa åren under inventeringens historia. Årets inventering går också till historien som ett rekordår med toppsiffror vad gäller iaktagna arter samt gav också tre förinventeringen nya arter samt två nya vinterfynd för kommunen.

Vädret.

Vädret skiftade mellan milda och kalla perioder, med en viss övervikt för de milda, varför medeltemperaturen blev något högre än normalt. Ett par köldknäppar hann vi dock med. Den första inföll den 7-14. Samtidigt växte snöfäcket till nära två dm. Snön försvann dock snabbt i samband med milda sydvästvindar mellan den 16 och 25. Under månadens sista vecka kom kalluften tillbaka med som lägst runt 20 minusgrader (SMHI).

Resultat

Det man mest kommer att minnas av årets januariinventering är förstås vinterns invasion av talbiter samt den rika förekomsten av övervintrande orm- och fjällvråkar. Det var överlag gott om s.k. invasionsfåglar som korsnåbbar, siskor, björktrastar och sidensvansar. Överhuvudtaget var art- och individrikedomen stor vilket dessutom kan intygas från andra håll i landet, t.ex från Värmland som också uppvisade rekordciffror den-

na vinter. Att vråkarna stannat i stort antal beror på den rika förekomsten av sork i markerna denna vinter.

Den 9 januari genomfördes klubbens 4:e "Januarirace", en endagsinventering som i år hade samlat sex lag (11 personer). 52 arter noterades vilket också det är ett rekord för denna inventering.

När inventeringen genomfördes hade de stora flockarna av framförallt sidensvans minskat i kommunen, åtminstone runt Frövi och Fellingsbro.

Nya rekord

Totalt iaktogs 74 arter vilket förstås är rekord, tidigare bästa notering är 68 arter (1995). Inte mindre än tre nya arter för januariinventeringen kunde registreras, nämligen vattenrall, taltrast och bändelkorsnåb. Därmed har totalt 96 arter observerats under inventeringens 15-åriga historia.

Bland de arter som saknades kan nämnas häger, vigg, tjäder (!) och snösparv. Anmärkningsvärt är att ingen hade tjäder i sitt protokoll, det har aldrig tidigare hänt. Ett svårslaget rekord kommer säkert Andreas Sandbergs 70 sedda arter i januari att bli. Endast gråtrut, taltrast, gråspett och hornuggla saknades på Andreas lista. Tidigare bästa resultat var 59 arter (1995). Detta resultat nådde i år Mattias Rudenvall följt av Tomas Haraldsson och Jan-Erik Malmstigen, bägge på 58 arter.